

על הרבנות הצבאית

מתוך מכתב לידיד

ב"ה יט אלול, תשל"א

לידידי מרדכי,

שלום וברכה!

הן יודעים אנו את הרבנות הצבאית על מעלותיה ועל מגרעותיה, נתקלנו בה בשרות הסדיר ונתקלים אנו בה, עתה ביחד, במילואים.

מי כמונו יודע את גודל ערכה וחשיבותה של הרבנות הצבאית, את התפקיד הגדול שהיא יכולה וצריכה למלא. ומי כמונו יודע כמה זקוק צה"ל והעם כולו לרבנות צבאית לתפארת. עד כמה חסר הצבא ועד כמה הוא מצפה למתגברי המתח בו, הן רבנים צבאיים יכולים להיות מקדשי השם ממש. הם יכולים להיות הכח המרומם שביחידות בחטיבות ובחיילות בצה"ל.

זאת ועוד, ישנם אנשים רבים במדינה שהפגישה הבלעדית האישית שלהם פנים אל פנים עם איוו שהיא אישיות רבנית — היא בצבא. אם בהקשבה להרצאה של הרב הצבאי, או בהשתתפות במסע התעוררות, בשיחות רעים עם הרב הצבאי, או פשוט כמי שעומד מן הצד ומתבונן היטב "איך גראה הרב ומה הוא עושה ומה יש לו להגיד בשעות כאלה". בעיני רבים מצעירינו תדמיתה של הרבנות הצבאית משקף את תדמיתה של הרבנות בכלל. כיום מהווה הרבנות הצבאית את הגשר המרכזי בין הצבור הדתי והחילוני במדינה, והן כה חסרות כיום נקודות גישור איתנות בין פלגי האומה.

שער בנפשך עד כמה היו יחידות צבאיות מתעלות ומתרוממות אם היו בתוכן עמודי אור כרבנים צבאיים ראויים ומתאימים. וידוע לכל מי שמתבונן עמוק כי יש צמאון אמיתי לכך בצה"ל למעט אור, למעט שגב וגודל.

זוכר אתה אותן שעות ורגעים של טרם יציאה לקרב — במלחמת ששת הימים, איך ישבנו דרוכים ומצפים לפקודה. כמה מבולבלים היינו, נבוכים (במות התרוצצה המחשבה) "הנה ברגעים אלה פרצה המלחמה שעד עתה היינו מסופקים אם בכלל תפרוץ, ובעוד זמן קט נכנס אף אנו למערכה, מאחורינו בתים, הורים, גשים וילדים ומי יודע מי מאתנו אכן ישוב אליהם. ומאיך גורל עמנו וארצנו מוטל על הכף". כך חשבנו אז. כמה היינו חסרים באותם רגעים אילו דברים מרוממים שיוצאים מפי אישיות רצינית, חזקה, דגולה, בעלת אמונה איתנה כמו רב צבאי לוא היה אז בינינו. לוא פשוט היה מסתובב בין החיילים, נמצא אתם. (זוכר אתה אולי אותו היהודי עטור הזקן והפיאות בעל המעיל הארוך שחלף אז לידינו ופשוט הפליט אמרה קצרה — עם חיוך רחב "בשם ד' תעשו ותצליחו". כמה זכרו והזכירו זאת חברינו אח"כ לטובה. כמה התרוממות רוח, כמה בירור מחשבה,

בהירות המעש וגודל האמונה — היה מסוגל או רב צבאי לנסוך בקרבנו. וכמה היה זה חשוב ליחידה כולה ולכל אחד ואחד מאתנו. היינו חסרים אישיות כזו לאחר נפילת חברינו בקרב, היינו חסרים זאת כשעלינו לראשונה לאם שכולה — כשלא היה לנו כלום מה לומר אז. כשהלכנו לבית הקברות ונפגשנו עם אשה אלמנה ועם משפחות שכולות.

החיים בצה"ל בשנים האחרונות מפגישים את החיילים עם תופעות ומקרים מיוחדים, לפעמים מזועזעים מכל מיני בחינות, ועם דברים גדולים ונשגבים עד שקשה להם לפעמים לעכל את הדברים להבינם. קשה לחיילים אפילו לדעת איך לחשוב, והם מחפשים איזה קריש הצלה. והם תופסים לפעמים איזה מאמר-קצר, איזו אימרת כנף של משורר או סופר או סתם עתונאי, ומנסים להתלות בה. והם מצפים לאיזו אימרה יהודית שורשית, לאיזה רעיון-ממקור היהדות שיעזור להם, שיסביר להם, שיפתור להם בעיותיהם. והחיילים צעירים הם ובאים עם מטען רוחני כה דל מכדי שיוכלו לעמוד בלחץ פיזי ורוחני בו הם נתונים. ולהם מציקות שאלות גדולות, שאלות של חיים ומות, להם יש פגישה לפעמים יומיומית עם סכנת מות, עם מות חבר עם הריגת אויב, עם טפול באזרחים ובאוכלוסיה עוינת. הם נמצאים בגיל של בגרות והמחשבות מנקרות במוח, והגישה גישה ישרה של מחשבה בלא עקמימות של חיים שסגלו להם המנוגרים, והרצון רצון טוב אמיתי וכן. הניתן לתאר מה יכול לתת במקרים כאלה רב צבאי, בעל מטען של אמונה רב — חושב מרגיש ומבין. כמה יכול הוא להוסיף לחיילים לקצינים ולכל היחידה כולה. איך יכול הוא להפוך מצב של משבר למנוף של חוסן, של אמונה, של התעוררות-חיובית שבכוחה לפעול גדולות ונצורות. עד כמה חסר דבר זה בצה"ל.

כאמור, מרדכי, רבנות צבאית לתפארת חשיבותה וערכה רב ביותר, היא יכולה לפעול המון, היא צריכה וחיבת להיות כזאת, ושטח הפעולה שלה כשדה בור בלתי נעבד העומד ומצפה לעיבוד.

אולם כשם שהתפקיד והיעוד יכול וצריך להיות גדול, כך יכול הוא להיות מוקטן. כי כל סכוי גדול נושא עמו סיכון גדול, ומה שיכול להיעשות לקידוש השם גדול, יכול ח"ו להיחפך כשלא יצלח, לחילול השם גדול.

יש לי הערכה מסוימת, כידוע לך, עד כמה הרבנות הצבאית היטיבה או לא היטיבה לעשות. כנ"ל עד היום. ושוחחנו על כך רבות. לפי דעתי לא נכונה הטענה שאי אפשר למצוא אנשים מתאימים לתפקיד כזה.

אמנם נכון הוא שדרושות תכונות רבות לאנשים שיוכלו למלא תפקיד זה.

בראש וראשונה — דרוש שיהיו תלמידי חכמים חשובים, בעלי שיעור קומה.

שנית — יראי שמים באמת.

שלישית — אנשים היודעים להלך עם הצבור ובפרט עם צבור מיוחד כל כך כחיילי צה"ל וקציניו.

רביעית — אנשים גדולים בדעה ובמחשבה, שמבינים את הדור, שיודעים מה הוא צריך, מה חסר לו, מה יש לתת לו. בעיקר שידעו איך לתת זאת, איך לדבר עם הדור, עם אנשי דורנו ועם הגווער. שידעו "לשדר על אותו הגל" — של החיילים והקצינים.

חמישית — אנשים שבאמת מאמינים ויודעים עד כמה צה"ל קדוש הוא. כן, קדוש! שיודעים עד כמה מדינת ישראל היא חומר קדוש שיש לצוק לתוכו אף צורה, נשמה קדושה.

שישית — וזהו, כמדומני, תנאי הכרחי, (והוא התנאי החשוב ביותר, מבחינת קידוש השם שבתפקיד או חס ושלום הפכו). — אנשים שהיו בצה"ל, אנשים שעברו את צה"ל, שיודעים מהו צבא אנשים שנלחמו שהיו בחילות קרביים, ששכבו במארבים, ששרתו במוצבים, שסיירו בסיורים, שרדפו במרדפים, שצנחו, שנתקלו באויב. אנשים שיודעים באמת, ועל גופם מהו צה"ל. (מה הבל שמתגייס אדם לרבנות ולדרגת קצונה גבוהה ואפילו טירונות אמיתית לא עבר, שהוא בקושי יודע לתפעל עוזי, שלא זרק רימון ולא ירה במא"ג וכד' וכד'. הלא בזה פתח לכל ולזול ברב צבאי שכזה. שיש בה משהו מחילול השם. וכמה השפעה וקידוש השם יש ברב צבאי שצונח, שעבר קורס קצינים קרביים, וקורס מם-פאיים, למשל, וכד').

יתכן, אמנם, שהאנשים המתאימים אינם מוכנים לבוא לרבנות הצבאית אבל, כמדומני, אין הרבנות הצבאית עושה די כדי למצוא את האנשים המתאימים ואינה עושה מספיק כדי לשכנעם לבוא. יתכן, שהדבר דורש שינוי במבנה של הרבנות הצבאית, במעמד של הרבנים הצבאיים ובעבודה המשרדית המרובה מדאי המוטלת על כל רב צבאי. ואם אכן דרוש שינוי כזה חייבת הרבנות הצבאית לדורשו ולבצעו. אבל, כמדומני, שגם אין נעשים מאמצים שיכנוע כנים ורציניים למשוך את האנשים המתאימים. מי שיודע כמה מאמצים משקיע כל חיל וחיל בצה"ל ע"מ לשכנע אנשים מוכשרים שישארו בצבא הקבע. כמה אמצעי שיכנוע ו"תותחים כבדים" מופעלים על קצינים מוצלחים שיחתמו

להשאר בצבא הקבע. מדוע לא תעשה כך הרבנות הצבאית? מדוע לא תקום ועדה שתלך ותכתת רגליה ותחפש ותאתר את האנשים המתאימים ביותר. ואז תשתדל בכל מאמצי כוחה לשכנע אותו מועמד. מדוע לא יבקשו את ראש הישיבה של הבחור או את רבו המובהק שיצווהו ללכת למשימה גדולה כזו. רובם של צעירי תלמידי החכמים סרים למשמעתם של ראשי ישיבותיהם או גדולי ישראל אחרים, מדוע לא "תתלבש" אותה ועדה על האנשים המתאימים בכל המאמצים האפשריים, ובכל אמצעי השכנוע. בטוחני, שבדרך כזו ימצאו האנשים המוכשרים ביותר לתפקיד גדול זה.

במקום זה, יוצא קול שמחפשים רבנים צבאיים חדשים ואז באים כמה אנשים מתאימים, אבל גם כל מי שרוצה לצאת מהישיבה, או שרואה בזה ג'וב וקריירה, או כל מי שמחפש לו "שטעלע" בא, ומפעיל כל מיני השפעות וקרבות משפחה וכד'. אז יכול ח"ו קידוש השם עצום להיהפך להפכו.

ולסיום, מרדכי, נזכרתי במעשיה חסידית. מספרים עליו על ר' מגדלי מקוצק, שכאשר יצא מטומאשוו עירו לחפש לעצמו עיירה אחרת, עבר עם חסידיו על פני כמה וכמה מעיירות פולין, והנהגה לכל מקום שהגיע יצאו אנשי העיירה והקבילו פניו והזמינוהו לשכון בעירם. ר' מגדלי סירב. כשעבר ליד קוצק יצאו אנשי העיירה במקלות לגרשו מעל פניהם. אמר לחסידיו זוהי העיר בה נשכון וכך היה, קוצק הפכה למרכזה של חסידות מיוחדת, ששמה נישא בכל רחבי פולין.

י. בן שלמה